

UCHWAŁA NR XXIII/104/17

RADY GMINY TUROŚL

z dnia 29 marca 2017 roku

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośl
na lata 2017-2025**

Na podstawie art. 16 b, art.17 ust. 1 pkt. 1, art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016r. poz. 930,poz.1583,poz.1948,poz.2174; z 2017r.poz.38,poz.60) oraz art.18 ust.2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990r.o samorządzie gminnym (Dz.U.z 2016r. poz.446,poz.1579,poz.1948) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośl na lata 2017-2025 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady

Ewa Ciecierska

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY Nr XXIII/104/17 RADY GMINY TUROŚL Z DNIA 29 MARCA 2017 ROKU.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY TUROŚL
NA LATA 2017 - 2025**

Opracowanie:

Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli,
przy współpracy Urzędu Gminy w Turośli,
jednostek i instytucji z terenu gminy.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	7
1. DEMOGRAFIA	8
2. SYTUACJA GOSPODARCZA	11
3. ZASOBY GMINY, OBSZARY SPOŁECZNE I PROGNOZY	14
II CZĘŚĆ PROGRAMOWA	33
1. WIZJA STRATEGICZNA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	33
2. HARMONOGRAM REALIZACJI STRATEGII	39
III ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII	42
ZAKOŃCZENIE	45

WSTĘP

Rozwiązywanie problemów społecznych, stanowi obok rozwoju gminy, jedno z najważniejszych zadań. Strategia jest dokumentem wyznaczającym podstawowe kierunki działań instytucji samorządowych oraz planem rozwoju całej wspólnoty lokalnej.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Dnia 26 września 2008 roku dokument Strategii został przyjęty przez Radę Gminy Turośl na lata 2008–2016(uchwała nr XVII/76/08). W 2016 r. podjęto decyzję o opracowaniu nowego dokumentu strategicznego, oddającego aktualną sytuację społeczną i potrzeby gminy.

Koordinator dotychczasowej strategii- OPS Turośl, dokonał analizy realizacji zaplanowanych w poprzednim dokumencie celów i zadań, przeprowadził ocenę potrzeb wśród społeczności i instytucji. Zweryfikował też dane diagnostyczne oraz przyjęte uchwałami Rady Gminy Strategię Rozwoju Gminy na lata 2015-2025 i programy społeczne. Na podstawie wyników tych działań opracowano poniższy dokument strategiczny. Wykorzystano w nim zebrane, aktualne informacje, prognozy i tendencje opisane w przyjętej Strategii Rozwoju, co znacznie ułatwiło kolejność i zakres prac nad dokumentem.

Ponieważ Strategia Rozwoju Gminy Turośl do 2025 roku powstała z zastosowaniem metody ekspercko - społecznej, zapewniającej wysoki udział społeczeństwa i wszystkich zainteresowanych środowisk, w tym dokumencie przyjęto wiele z złożonych w niej celów i kierunków strategicznych. Partycypacja społeczności gminy Turośl została zapewniona w drodze konsultacji społecznych, podczas których przeprowadzono badania ankietowe.

Diagnoza stanu gminy została przygotowana w oparciu o dane statystyczne pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Kolnie i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, Urzędu Gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej oraz jednostek i instytucji z terenu gminy Turośl. Korzystano również z opublikowanych badań, analiz i raportów sytuacji społeczno – gospodarczej dla województwa podlaskiego i kraju.

Dokument prezentowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośl na lata 2017-2025 składa się z 3 części: wstępu, analizy i zakończenia. Przedstawiają one kolejno - stan aktualny sytuacji społecznej w gminie - rozdział I, misję i cele oraz harmonogram realizacji - rozdział II, zaś rozdział III - sposoby wdrażania i monitorowania.

O prezentowanym kształcie Strategii zdecydowała różnorodność problemów społecznych występujących w gminie, a także konieczność wzięcia pod uwagę aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Konstruując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych należało pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły mieszkańców gminy. Krytyczna analiza dokumentów programowych na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym, tak by wpisywać się własnymi konstrukcjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalno-prawną. Skorzystano między innymi z:

- Strategii Rozwoju Kraju 2020,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego do 2020,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020,
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020,
- Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w latach 2014-2020,
- Strategii Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.,

- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej na lata 2010-2018,
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Kolneńskiego na lata 2015-2020r.,
- Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Kolneńskim na lata 2016-2025,
- Lokalnej Strategii Rozwoju Krainy Mlekiem Płynącej na lata 2014-2020.

Dzięki refleksji nad powyższymi dokumentami prezentowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośl na lata 2017-2025 uwzględnia wymiar krajowej, regionalnej i lokalnej polityki publicznej.

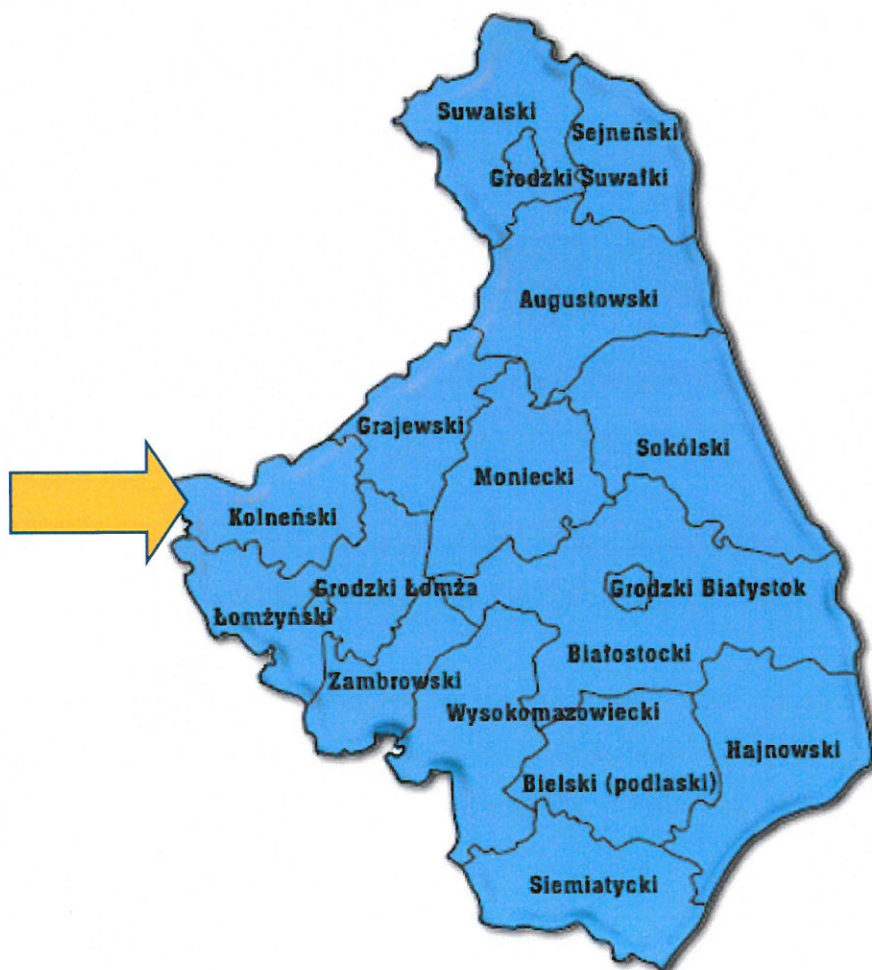
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Gmina Turośl położona jest w zachodniej części powiatu kolneńskiego na obszarze „Zielonych Płuc Polski”. Teren ten zamieszkuje 5233 mieszkańców. Sąsiaduje z gminą Pisz, Łyse, Kolno i Zbójna.

Gmina Turośl zajmuje powierzchnię 198,4 km², w tym 68 % stanowią użytki rolne, a 25 % użytki leśne. Gminę Turośl tworzy 21 sołectw, do których należą: Adamusy, Charubin, Charubiny, Cieciorzy, Cieloszka, Dudy Nadrzeczne, Krusza, Leman, Łacha, Nowa Ruda, Popiołki, Potasie, Ptaki, Pupki,

Samule, Szablaki, Turośl, Wanacja, Zimna, Trzczańskie, Ksebki.

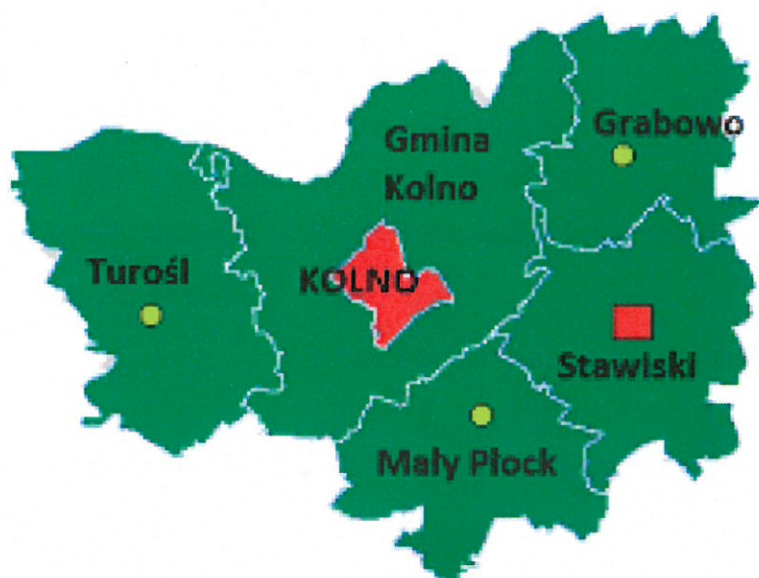
Rysunek 1 Lokalizacja miejscowości na tle województwa podlaskiego

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 2 Powiat kolneński

1. DEMOGRAFIA

Według stanu na koniec 2015 r. liczba ludności w gminie Turośl wyniosła 5233 osoby. Z czego 2511 stanowiły kobiety a 2722 mężczyźni. Widoczny jest stały, coroczny i dość intensywny spadek liczby mieszkańców gminy.

W skutek postępującego i widocznego spadku ludności w gminie Turośl w ciągu ostatnich lat, wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie ulega obniżeniu i wynosi dla całej gminy 26 osób na kilometr kwadratowy.

Spadek ten potwierdzają dane, jakie postępują w poszczególnych grupach wiekowych mieszkańców gminy Turośl. Grupą, w której najsilniej zaznaczyły się spadki to dzieci do dwóch lat oraz młodzież gminy. W grupach wiekowych ludzi młodych w niektórych rocznikach widać spadki dochodzące do 20%.

Tabela 1. Statystyka mieszkańców gminy Turośl według wieku

Wiek	2008	2012	2015
0-2	205	182	163
3	56	78	65
4-5	138	145	132
6	73	57	82
7	74	54	72
8-12	410	365	319
13-15	253	233	225
16-17	182	169	143
18	107	78	86
19-65	1718	1787	1787
19-60	1265	1293	1356
>65	294	271	258
>60	542	557	545
ogółem	5317	5269	5233
Tendencja		Spadek	Spadek

Dane własne UG Turośl

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie. Wskaźnik ten jest niezbędnym narzędziem monitorowania procesów demograficznych wpływających na sytuację społecznoekonomiczną kraju oraz poszczególnych jednostek administracyjnych w jego ramach. Ich poznanie pozwala na zaplanowanie działań mających na celu dostosowanie polityki społecznej do skutków zachodzących zmian i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom.

Wskaźnik przyrostu naturalnego obliczanego na 1 000 ludności w gminie Turośl jest malejący. Spada liczba urodzeń: od 66 urodzeń w 2008 roku do 56 urodzeń w 2015 roku. Natomiast wzrosła liczba zgonów z 57 w 2008 roku do 59 w 2015 roku. Różnica między urodzeniami a zgonami z roku na rok jest mniejsza. Liczba urodzeń kształtuje się od wielu lat na podobnym, niskim poziomie. Natomiast liczba zgonów znacznie ją przekracza.

Liczba zawartych małżeństw w gminie Turośl od kilku lat również się zmniejsza. W roku 2008 zawarto 30 małżeństw, natomiast już w roku 2015 tylko 23 małżeństwa. Mała liczba małżeństw w

gminie utrzymująca się od wielu lat, ma swoje bezpośrednie przełożenie na niski przyrost naturalny oraz starzenie się populacji gminy.

Tabela 2 Małżeństwa oraz ruch naturalny w gminie Turośl

	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Współczynnik przyrostu naturalnego
2015	23	56	59	-3	-0,57
2012	26	55	53	2	0,38
2008	30	66	57	9	1,69

Dane własne UG Turośl

Przed rokiem 2015 saldo migracji stałych było negatywne, natomiast już w roku 2015 nastąpił znaczny wzrost. W kwestii migracji zauważalna jest ogólnopolska tendencja do przemieszczania się ludności z obszarów miejskich na mniej zurbanizowane obszary przyległe. Gmina Turośl w ostatnich latach korzysta z tego zjawiska co w perspektywie czasowej może znaleźć przełożenie na niewielkie poprawienie wyniku zarówno przyrostu naturalnego jak i powiększyć w pozytywnym, choć niewielkim, stopniu wyniki salda migracji.

Tabela 3 Migracje w gminie wiejskiej Turośl

	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji zewnętrznej
2015	81	48	6,30
2012	57	68	-2,08
2008	92	76	3,00

Dane własne UG Turośl

WNIOSKI I PROGNOZY DEMOGRAFICZNE:

- **Populacja gminy Turośl, wynosząca na koniec 2015 roku 5233 mieszkańców, maleje, co jest rezultatem utrzymującego się od wielu lat ujemnego przyrostu naturalnego, starzenia się społeczności gminy oraz braku perspektyw dla młodych;**
- Gmina w ostatnich latach ma dodatnie saldo migracji.
- Prognozowane zmiany liczby oraz struktury ludności wskazują na systematyczny spadek liczby mieszkańców gminy, w tym szczególnie **osób w wieku przedprodukcyjnym, a także wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym;**

- W gminie Turośl bardzo widoczna jest dysproporcja w liczbie kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym. Wśród osób w wieku 24+ widoczna jest dysproporcja płci, co może wpływać na mniejszą liczbę zawieranych małżeństw i trudności w znalezieniu partnerki życiowej dla mężczyzn w gminie. Sytuacja taka jest najprawdopodobniej spowodowana brakiem pracy i perspektyw rozwoju dla osób młodych w gminie, a zwłaszcza dla młodych kobiet.

Prognoza ta powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w celach strategicznych i działaniach zarówno samorządu lokalnego, jak i zmianach legislacyjnych sprzyjających polityce prorodzinnej, aktywności senioralnej i osób dorosłych.

2. SYTUACJA GOSPODARCZA

Obszar gminy, jak cały powiat jest „zagłębieniem mlecznym” z dużą powierzchnią użytków zielonych. Do tych uwarunkowań odwołuje się nazwa LGD Kraina Mlekiem Płynąca. Obszar posiada wysoką specjalizację w produkcji mleka i wysoką produktywnością i opłacalnością tej gałęzi rolnictwa. Poziom wyposażenia gospodarstw rolnych jest wysoki. Konsultacje społeczne pokazały jednak, że w ocenie mieszkańców produkcja mleka nie jest to już tak bardzo dochodowa gałąź rolnictwa jak w latach ubiegłych. W ocenie mieszkańców bardzo duża jest bowiem zależność dochodów od warunków pogodowych, bardzo słabych gleb i zaniedbań w melioracji.

Gmina ma charakter rolniczy, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze użytkowania terenu. W gospodarstwach rolnych poza produkcją roślinną realizowana jest również produkcja zwierzęca. Gospodarstwa na terenie gminy wyspecjalizowały się w hodowli bydła. Podstawową produkcją sektora rolniczego jest produkcja mleka. Produkcja roślinna jest prowadzona głównie po to, aby zapewnić paszę dla zwierząt.

Gospodarstwa rolne na obszarze gminy są prywatne. Średnia powierzchnia przypadająca na 1 gospodarstwo rolne gruntów ogółem wynosi około 16,55 ha, użytków rolnych ogółem – 14,88, a użytków rolnych o dobrej kulturze – 14,74 ha.

Gmina Turośl jest gminą typowo rolniczą wskazuje struktura użytkowania gruntów. Użytki zielone zajmują 8424 ha powierzchni gminy, w tym lasy 5012 ha powierzchni gminy, użytki rolne – 13538 ha powierzchni, w tym grunty orne 4910 ha powierzchni gminy. Widać, iż w użytkowaniu rolniczym jest blisko 90% powierzchni gminy.

Wśród zasiewów uprawiane są zboża i ziemniaki. Spowodowane to jest z jednej strony potrzebami żywieniowymi zwierząt, z drugiej strony jakością gleb, które nie sprzyjają produkcji innych roślin.

Wśród produkcji zwierzęcej dominuje hodowla bydła mlecznego. Według danych Narodowego Spisu Rolnego z 2010 roku na terenie Gminy Turośl 563 gospodarstwa rolne zajmowały się hodowlą bydła, 22 gospodarstwa hodowało trzodę chlewną, a drób 97 gospodarstw. Pogłowie zwierząt kształtowało się następująco:

- bydło – 15128 sztuk,
- trzoda chlewna – 125 sztuk.
- konie - 115 sztuk,
- drób 1529 sztuk

Wśród bydła krowy mleczne stanowiły 9651 sztuk, a więc ponad połowę pogłowia bydła.

Ważnym elementem gospodarki rolnej jest wytwarzanie produktów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych. Gmina Turośl charakteryzuje się tradycją produkcji pszczelarskiej. Produkcja miodów na tych terenach sięga okresu XV wieku. W dniu 13 lipca 2010 roku w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej zostało opublikowane rozporządzenie Komisji (UE) nr 613/2010 z dnia 12 lipca 2010 roku rejestrujące w rejestrze chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych nazwę („Miód kurpiowski” (ChOG)). Miód kurpiowski jest kolejnym polskim produktem zarejestrowanym w Unii Europejskiej jako Chronione Oznaczenie Geograficzne.

Duże znaczenie w gospodarce Gminy Turośl ma turystyka, a zwłaszcza agroturystyka. Walory naturalne terenu gminy, w tym ukształtowanie terenu, lasy, czy wody sprzyjają rozwojowi turystyki. Warunki klimatyczne panujące na terenie gminy sprzyjają turystyce weekendowej i agroturystyce. Gospodarstwa agroturystyczne z terenu gminy oferują szereg atrakcji, m.in.

- spływ kajakowy rzeką Pisą,
- liczne wycieczki rowerowe,
- żywe tradycje kulturowe kultywowane przez GOK w Turośli.

Przez teren gminy przebiega szlak turystyczny „Kraina Mlekiem Płynąca”. Szlak oferuje 74 km trasy. Atrakcyjne rejony to obszar jeziora Łacha i rezerwat przyrody "Ciemny Kąt" z relikdami dawnych puszczańskich drzewostanów. W gminie odbywają się cykliczne imprezy, takie jak: Turoślańskie Prezentacje Kulturalne, czy Kartoflisko, które przyciągają rzesze turystów. Niestety, baza turystyczna jest zbyt skromna, jak na możliwości regionu.

Na koniec grudnia 2014 roku na terenie gminy ogółem funkcjonowało 261 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON., w tym w sektorze rolniczym 51, w przemysłowym 22, w budowlanym 49. W roku 2015 zarejestrowano 16 nowych podmiotów. Rejestracji dokonali prywatni przedsiębiorcy. Największa ich ilość, bo 11 dotyczyła sektora

budowlanego. Struktura działalności podmiotów gospodarczych jest ściśle związana ze specyfiką gminy wiejskiej.

Na koniec grudnia 2015 roku w rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy w Kolnie z terenu gminy Turośl postawało bez pracy 400 bezrobotnych, co stanowi około 15,0 % bezrobotnych powiatu kolneńskiego. Do pobierania zasiłku uprawnionych było uprawnionych 32 osoby czyli 8 % zarejestrowanych bezrobotnych, co również ma wpływ na wzrastającą liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej. Osób długotrwale bezrobotnych, czyli pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy jest 266, czyli 66,5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Szczegółową sytuację na lokalnym rynku pracy obrazują następujące dane, zawarte w poniższej tabeli4

Tabela 4 Bezrobocie w gminie Turośl

Wyszczególnienie	Ogółem bezrobotni (stan na dzień)		Spadek/-/ Wzrost/+/ osób	
	30.11.2015	31.12.2015	liczbie	w %
Miasto Kolno	797	864	+67	7,8
Gmina Kolno	584	597	+13	2,2
Gmina i miasto Stawiski	309	312	+3	1,0
Gmina Grabowo	181	198	+17	8,6
Gmina Mały Płock	335	347	+12	3,5
Gmina Turośl	385	400	+15	3,8
Powiat Kolno	2591	2718	127	4,7

Dane: PUP KOLNO

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU GOSPODARCZEGO:

- W gminie Turośl dominuje i utrzymują się stale na wysokim poziomie hodowla bydła i produkcja rolna.
- Liczba gospodarstw rolnych i podmiotów gospodarczych maleje.
- Wśród prywatnych podmiotów gospodarczych dominują małe przedsiębiorstwa, z reguły rodzinne, wśród nich największą grupę stanowią usługi budowlane.

- **Na terenie Gminy Turośl wzrasta poziom bezrobocia rejestrowanego.**
- Wśród bezrobotnych we wszystkich analizowanych latach dominują mężczyźni .
- Wciąż w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy są bezrobotni długotrwale powyżej 24 miesięcy - ich liczba sukcesywnie wzrasta, posiadający wykształcenie zawodowe i niższe. Należy dbać o utrzymanie minimalnego bezrobocia, a także poszukiwać efektywnych rozwiązań wobec osób z grup ryzyka np. wdrażać rozwiązania z ekonomii społecznej i aktywnej integracji.
- Szansą dla gminy jest rozwój turystyki i agroturystyki oraz rolnictwa ekologicznego.

3. DIAGNOZA SPOŁECZNA GMINY, OBSZARY I PROGNOZY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy, działające w obszarze polityki społecznej i rozwiązujące dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe. W każdym z prezentowanych poniżej obszarów diagnostycznych umieszczono informację jednocześnie o tych właśnie instytucjach. Taki opis stanowi prezentację rzeczywistego stanu zarówno potrzeb, jak i infrastruktury oraz kapitału społecznego.

– EDUKACJA I KULTURA

Struktura edukacyjna w gminie Turośl obejmuje, 5 szkół podstawowych oraz Gimnazjum. W gminie Turośl nie funkcjonują placówki wychowania przedszkolnego, natomiast przy każdej szkole podstawowej utworzony jest oddział przedszkolny.

Na terenie gminy Turośl funkcjonują następujące ponadprzedszkolne placówki edukacyjne:

- **Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi im. Adama Mickiewicza w Turośli** gdzie uczniowie dowożeni są autobusami z terenu całej gminy. Uczniowie mogą skorzystać z możliwości uczestnictwa w zajęciach dodatkowych i kół zainteresowań, m.:. z zajęć rewalidacyjnych, korekcyjno-kompensacyjnych, sportowo rekreacyjnych. Szkoła posiada boisko ORLIK oraz świetlicę szkolną i stołówkę wraz z kuchnią. Szkoła zatrudnia dwóch specjalistów : pedagoga i UKS. Uczniowie korzystają z Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania ” na lata 2014-2020. Około 35% uczniów korzysta z bezpłatnych posiłków, których koszty pokrywa Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli

- **Szkoła Podstawowa w Turośli**, gdzie uczniowie są dowożeni autobusem z ośmiu wsi. Szkoła wyposażona jest w świetlicę i stołówkę szkolną wraz z kuchnią. Szkoła zatrudnia logopedę. Uczniowie korzystają z Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania ” na lata 2014-2020. Około 26% uczniów korzysta z bezpłatnych posiłków, których koszty pokrywa Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli .
- **Szkoła Podstawowa w Ptakach**, gdzie uczniowie również są dowożeni z pobliskich miejscowości. Szkoła zatrudnia 1 specjalistę od lekkiej atletyki i rekreacji ruchowej. Uczniowie korzystają z Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania ” na lata 2014-2020. Około 57% uczniów korzysta z bezpłatnych posiłków, których koszty pokrywa Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli .
- **Szkoła Podstawowa w Łasze**, gdzie uczniowie uczęszczają tylko z 1 miejscowości. Uczniowie korzystają z Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania ” na lata 2014-2020. Wszyscy uczniowie korzystają z dożywiania. Około 58% uczniów korzysta z bezpłatnych posiłków, których koszty pokrywa Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli .
W swojej infrastrukturze nie posiada świetlicy.
- **Szkoła Podstawowa w Lemanie**, gdzie uczniowie uczęszczają z 2 miejscowości. Uczniowie korzystają z Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania ” na lata 2014-2020. Wszyscy uczniowie korzystają z dożywiania. Około 82% uczniów korzysta z bezpłatnych posiłków, których koszty pokrywa Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli . W swojej infrastrukturze posiada świetlicę.
- **Szkoła Podstawowa w Ksebkach**, gdzie uczniowie uczęszczają tylko z 1 miejscowości. Uczniowie korzystają z Programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania ” na lata 2014-2020. Wszyscy uczniowie korzystają z dożywiania. Około 83% uczniów korzysta z bezpłatnych posiłków, których koszty pokrywa Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli. W swojej infrastrukturze nie posiada świetlicy.

Uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej wspierani są przez gminę w formie stypendiów socjalnych.

Tabela 5 Wysokość udzielonych stypendiów socjalnych uczniom gminy Turośl

LATA	KWOTA
2012	265758
2013	94695
2014	85510
2015	87545

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Turośl

Gmina Turośl zapewnia dowożenie dzieci uczęszczających do podległych placówek edukacyjnych położonych na jej terenie. Zarówno w przypadku oddziału przedszkolnego, jak i szkół podstawowych.

Młodzież z gminy Turośl kończąca gimnazjum kontynuuje naukę w regionalnych placówkach oświatowych w Konie, Piszcu, Łomży.

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU EDUKACJI:

- W latach 2010-2015 wystąpił **spadek ilości uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach.**
- Z analizy potrzeb i problemów obszaru edukacji w gminie Turośl wynika, iż konieczne jest pozyskanie kadry pedagogicznej z kwalifikacjami w zakresie terapii, psychologii w celu realizacji zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych dla uczniów z dysfunkcjami i trudnościami.
- Niezbędny jest też rozwój zajęć pozalekcyjnych w stosunku do potrzeb dzieci, gdyż gwarantuje to **wyrównywanie ich szans rozwojowych oraz aktywny sposób spędzania czasu wolnego.** Należy dokonać analizy dostępności, rozważając liczbę dzieci dojeżdżających, aby nie wykluczać ich transportowo. **Konieczne jest zorganizowanie świetlic łącznie z pełnym ich wyposażeniem.**
- **Należałoby również doposażyć sale lekcyjne oraz punkty żywieniowe.**
- Warto zadbać o działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych i zwiększenie dostępności do zasobów edukacyjnych i dóbr kultury uczniów .

KULTURA :

Organizacja życia kulturalnego w gminie Turośl powierzona jest Gminnemu Ośrodek Kultury (GOK). Siedziba GOK mieści się w Turośli przy ulicy Akacyjnej 2, a terenem jej działania jest obszar gminy Turośl. Działalność Gminnego Ośrodka Kultury jest finansowana ze środków unijnych, własnych udzielonej corocznie z budżetu gminy oraz z wpływów z własnej działalności, wpływów z najmu i dzierżawy składników majątku, sprzedaży towaru, darowizn oraz innych źródeł.

Na infrastrukturę GOK w Turośli składają się m.in. sala kultury i widowiskowa w której znajduje się sześć stanowisk komputerowych, sala plastyczna , kuchnia z wyposażeniem , magazyn , trzy pokoje biurowe , sala prób, sklepik oraz wiatrak po kapitalnym remoncie, w którym mieści Centrum Edukacji Kulturalnej.

Do głównych zadań GOK-u należą: edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką; gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury; tworzenie warunków dla rozwoju kultury, folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego; rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz wiedzy i zainteresowań kulturalnych; działalność instrukcyjno – metodyczna w zakresie rozwoju form działalności kulturalnej; edukacja kulturalna dzieci, młodzieży i dorosłych. Kolejną formą edukacji jest organizowanie cyklicznych imprez plenerowych. Należą do nich Turoślańskie Prezentacje Kulturalne, Kartoflisko – dziedzictwo kulturowe i terażniejszość, warsztaty. Imprezy te ze względu na swój zasięg i liczebność należą do jednych z największych w regionie. Mają charakter imprez wojewódzkich i gromadzą liczne rzesze uczestników. Ważnym elementem działalności edukacji regionalnej GOK-u jest organizowanie konkursów wiedzy o regionie i tradycjach. Należą do nich: Tradycje Wielkanocne na Kurpiach oraz Wiem wszystko o Kurpiowszczyźnie. Uczestnicy konkursów przygotowując się do konkursów poznają tajniki wiedzy o regionie i kulturze kurpiowskiej. Nie jest im obce słownictwo i zwyczaje panujące w tym regionie.

Bardzo duży udział w promowaniu i edukowaniu z zakresu kurpiowskiej kultury ludowej odgrywają Zespoły Śpiewacze i obrzędowe działające w ramach GOK-u. Należą do nich: Zespół Śpiewaczy z Turośli, Zespół Śpiewaczy z Nowej Rudy, Dziecięcy Zespół Śpiewaczy i Teatralny z Lemana, Herody, Kolędnicy z gwiazdą, Młodzieżowy Zespół „Kantylena”, Dziecięcy Zespół „Tęcza”, Zespół Tańca Kurpiowskiego „Turoślanie” grupa młodsza i starsza. Zespoły ludowe i teatralne działające przy Gminnym Ośrodku Kultury to laureaci wielu prestiżowych nagród na przeglądach krajowych.

W ramach swojej działalności statutowej Gminny Ośrodek Kultury w Turośli prowadzi edukację poprzez zajęcia z twórcami ludowymi w pomieszczeniach Centrum Edukacji Kulturalnej zlokalizowanym w Wiatraku, znajdującym się przy budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Turośli. W zasobach Centrum znajduje się ponad 500 sztuk eksponatów. Są dawne sprzęty gospodarstwa domowego, wyroby z ceramiki, szkła, meble, rzeźbione figury świętych, wyroby sztuki ludowej. Jednym z najciekawszych eksponatów są kamienne żarna sprzed 3 tysięcy lat.

Poza działaniami na rzecz edukacji regionalnej Gminny Ośrodek Kultury w Turośli prowadzi zajęcia w formie różnych kół zainteresowań tj. teatralnego (recytacja, kultura słowa, teatr amatorski); plastycznego (rysunek, malarstwo, rzeźba); muzycznego (podstawowe elementy wokalistyki i gry na instrumentach).

Działalność edukacyjna prowadzona jest w ścisłej współpracy z placówkami oświatowymi: szkoły podstawowe Gminy Turośl i powiatu kolneńskiego; gimnazja w Turośli i w powiecie kolneńskim; szkoły średnie; stowarzyszeniami m.in. z Fundacją Kraina Mlekiem Płynąca w Małym Płocku, organizacjami pozarządowymi, kościołami, instytucjami samorządowymi: gminami, powiatami, województwem podlaskim; instytucjami kulturalnymi: Gminnymi Ośrodkami Kultury we Zbójnej, Nowogrodzie, Czyżewie, Kolneńskim Domem Kultury, Regionalnym Ośrodkiem Kultury Łomży, Wojewódzkim Ośrodkiem Animacji Kultury w Białymstoku i inne. Gminny Ośrodek Kultury w Turośli spełnia ważne funkcje edukacyjne. Należy do prężnie działających instytucji i może pochwalić się wieloma osiągnięciami wychowawczymi. Udało zaszczepić w mieszkańcach poczucie tożsamości regionalnej. Wiele osób nie wstydy się kultury swoich przodków, a bardzo często jest dumne ze swojego pochodzenia. W dobie wstąpienia do Unii Europejskiej i likwidacji granic w ramach państw Unii Europejskiej bardzo ważne znaczenie odgrywa pielęgnacja własnej kultury, kultury naszego regionu.

Działania z zakresu kultury realizowane są również poprzez Bibliotekę Publiczną Gminy Turośl oraz 2 filie biblioteczne w Lemanie i Łasze.

Biblioteki wyposażone są w 13 zestawów komputerowych w tym: 7 dostępnych dla czytelników, 4 służy do prac w zakresie gromadzenia, opracowania i do ewidencji czytelników i wypożyczeń, a 2 do księgowości i prac biurowych. BPG Turośl na własnej stronie internetowej <http://www.bpgturosl.pl> udostępnia katalogi on-line. Na koniec 2015 roku zanotowano 57813 odwiedzin strony. Ogółem z Internetu w 2015 roku skorzystało 1584 osoby, w tym: 1490 dzieci i 94 dorosłych. W ciągu roku elektronicznie udzielono 30 informacji.

Uczniowie wykorzystują komputery do gier, a dorośli do odczytywania poczty, przeprowadzania transakcji bankowych lub dokonywania zakupów przez Internet.

Ponadto biblioteki prowadzą inne formy prac kulturalno-oświatowych adresowane do różnych grup wiekowych lokalnej młodzieży szkolnej m. in. lekcje biblioteczne, zajęcia plastyczne z dziećmi, montaż, przeglądy, gry i zabawy, literackie wieczory opowiadań.

W poszczególnych latach w bibliotekach na terenie Gminy Turośl liczbę zarejestrowanych czytelników, wypożyczeń, zakupionych książek oraz zasięg czytelnictwa przedstawia tabela:

Tabela 6 Czytelnictwo w gminie

Rok	Liczba zakupionych książek	Wskaźnik zakupu na 100 mieszk.	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń	Zasięg czytelnictwa
2008	570 wol.	11,6 wol.	719	13864	14,68 %
2012	643 wol.	13,2 wol.	749	14359	15,4%
2015	828 wol.	16,1 wol.	634	9575	12,3%

Dane: Biblioteka Publiczna Gminy Turośl

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU KULTURY :

- Gminny Ośrodek Kultury jawi się jako placówka oferująca szerokie perspektywy kulturalne dla mieszkańców, we współpracy z innymi placówkami i instytucjami. Należy utrzymać wiec tendencję wzrostową usług kultury .
- Należy w większym stopniu angażować społeczność lokalną.
- Główną potrzebą obszaru kultury w gminie jest zwiększenie poziomu dofinansowania lokalnych miejsc kultury i realizowanej w niej działalności kulturalnej.
- Modernizacja bazy lokalowej i doposażenie bibliotek.

– KWESTIA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy gminy Turośl korzystają z infrastruktury i usług oferowanych na poziomie lokalnym zlokalizowanych w miejscowości Turośl przez dwie placówki prowadzące działalność w zakresie opieki przez lekarzy rodzinnych tj:

- Przychodnia Lekarska – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie”,
- Przychodnia Lekarska – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „DAMED”.

Podstawową infrastrukturę służby zdrowia na poziomie powiatu stanowi Szpital Ogólny w Kolnie, specjalistyczne przychodnie rejonowe.

Placówki służby zdrowia prowadzą profilaktykę dzieci, młodzieży i osób dorosłych w podstawowej opiece zdrowotnej. Do najczęściej stosowanych form profilaktyki zdrowotnej należą:

1. Indywidualne rozmowy z pacjentem przeprowadzane przez personel podczas wizyt w przychodni zdrowia, dotyczące zachowań prozdrowotnych.

2. Informacje prozdrowotne w postaci ulotek, czasopism, gazetek ściennych na terenie ośrodka zdrowia.
3. Bilanse zdrowia dzieci i młodzieży.
4. Badania dyspanseryjne dzieci i dorosłych.
5. Program profilaktyki chorób układu krążenia realizowany przez lekarzy.
6. Program profilaktyki gruźlicy realizowany przez pielęgniarki środowiskowe.
7. Szczepienia profilaktyczne dzieci i dorosłych.
8. Organizowane okresowo we współpracy z podmiotami zewnętrznymi badania przesiewowe w kierunku osteoporozy, okulistyczne, urologiczne, diabetologiczne.

Choroba alkoholowa i inne uzależnienia powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Na terenie gminy funkcjonuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jednym z głównych zadań GKRPA jest realizacja nałożonego przez ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Narkotykowych. Program ten finansowany jest z budżetu gminy ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Głównymi działaniami na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień były:

- rozmowy motywujące z osobami nadużywającymi alkoholu,
- wdrażanie szkolnych programów profilaktycznych dla dzieci i rodziców,
- działania terapeutyczne wobec dzieci z rodzin alkoholowych podczas kolonii i obozów z programem zajęć profilaktycznych,
- organizowano pozalekcyjne zajęcia alternatywne,
- prowadzono edukację publiczną,
- kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydział Rodzinny i Nieletnich i innymi organizacjami i instytucjami.

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU ZDROWIA:

- Gmina Turośl utrzymuje latach 2010-2016 trend zapewnienie **wystarczającej opieki**

medycznej i ambulatoryjnej dla mieszkańców.

- Do najważniejszych problemów zdrowotnych mieszkańców gminy należą (zgodnie z ogólnokrajowym trendem) : **choroby układu sercowo – naczyniowego, choroby układu ruchu i reumatyczne, choroby endokrynologiczne (cukrzyca, choroby tarczycy), choroby nowotworowe.**

OBSZAR BEZPIECZEŃSTWA

Brak bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Na terenie każdej gminy są miejsca, które wymagają wzmożonej interwencji służb policyjnych.

Gmina sama podejmuje działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom:

1. z zakresu ochrony przeciwpożarowej - utrzymuje jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej,
2. z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego - finansuje oświetlenie dróg na swoim terenie.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Turośl czuwa również straż pożarna, która przeciwdziała zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych.

Na terenie gminy Turośl od lat funkcjonują 4 jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych (tj. Turośl, Leman, Łacha i Ptaki).

Tabela 7: Stan osobowy tych Jednostek OSP

Jednostka OSP	2008	2012	2015
Turośl	21	21	30
Leman	30	24	20
Łacha	18	21	23
Ptaki	17	19	18
Razem	86	85	91

Bazą lokalową poszczególnych Jednostek są remizy strażackie, których rozbudowa, remonty i modernizacje w poszczególnych latach przedstawiała się następująco:

Tabela 8: Baza lokalowa OSP w gminie

Jednostka OSP	2008	2012	2015
Turośl	- dwa boksy garażowe, - pomieszczenie socjalne z łazienką na zapleczu remizy	- oddano do użytku trzeci boks garażowy (w budynku gospodarczym za Urzędem Gminy).	- bez zmian
Leman	- dwa boksy garażowe	- oddano do użytku dwa pomieszczenia socjalno bytowe na zapleczu remizy	- bez zmian
Łacha	- jeden boks garażowy	- rozbudowano remizę o jeden boks garażowy oraz pomieszczenie magazynowe	- bez zmian
Ptaki	- jeden boks garażowy	- bez zmian	- modernizacja remizy (wykonanie elewacji, zmiana pokrycia dachowego, wymiana wrót garażowych).

Dane OSP Turośl

Tabela 9: Zagrożenia pożarowe oraz udział w akcjach ratowniczych

Rodzaj zdarzenia	Udział w akcjach ratowniczo - gaśniczych			
	OSP Turośl	OSP Leman	OSP Łacha	OSP Ptaki
2008 rok				
Razem	28	5	4	-
2012 rok				
Razem	46	6	4	-
2015 rok				
Razem	42	11	6	-

Dane OSP Turośl

Na bazie Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Turośli realizowany był Projekt pn. „Internetowe Centra Edukacyjno- Oświatowe na wsi”, który w kolejnych latach realizowany był pod nazwą „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”. Ze szkoleń internetowych na utworzonej platformie learningowej skorzystać mógł każdy mieszkaniec gminy Turośl. Realizowany Projekt na bazie Centrum przy OSP Turośl posiadał szeroki zakres zagadnień tematycznych, również z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Kilkuletnia działalność Centrum Edukacyjnego przyczyniła się również do powołania przy Jednostce OSP w Turośli Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej.

Jeszcze do niedawna straż pożarna realizowała przede wszystkim zadania związane z pożarami, w szczególności takie jak ewakuacja, gaszenie i likwidacja skutków. Obecnie podejmuje akcje ratownicze o charakterze chemiczno - ekologicznym i technicznym. Rozszerzony zakres działań wymaga przede wszystkim budowy nowego modelu strażaka ochotnika - profesjonalnego ratownika.

Najczęściej jednak strażacy biorą udział w akcjach pożarowych i akcjach ratunkowych w trakcie wypadków komunikacyjnych.

Corocznie strażacy z terenu gminy Turośl mają możliwość sprawdzenia umiejętności i sprawności podczas rywalizacji w zawodach sportowo – pożarniczych organizowanych zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym. Organizowane są również „Dni Ochrony Przeciwpożarowej” oraz „Dni Strażaka”, podczas których zasłużonym strażakom wręczane są odznaczenia oraz dyplomy i listy pochwalne. Ochotnicy zrzeszeni w jednostkach OSP zaliczają się do grona ludzi najbardziej zasłużonych, zarówno w dziedzinie ochrony mienia, jak i kultywowania miejscowej tradycji.

Jednym z istotnych problemów społecznych w zakresie bezpieczeństwa jest zjawisko przemocy w rodzinie. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017–2025 ma charakter długofalowy i adaptacyjny. Istotnym elementem Programu jest koordynacja działań podejmowanych przez gminę na rzecz osób doświadczających przemocy oraz sprawców przemocy. Podejmowane dotychczas działania potwierdzają ich skuteczność zarówno w sferze udzielania profesjonalnej pomocy jak również w sferze działań prewencyjnych. Podstawę programu stanowi podejście interdyscyplinarne, zgodnie z którym wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów z różnych dziedzin „Niebieskie Karty” to procedura interwencji wobec przemocy w rodzinie, która składa się z odpowiedniej dokumentacji i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Głównym celem „Niebieskich Kart” jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale też tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną.

Istniejąca na terenie gminy infrastruktura w zakresie przeciwdziałania przemocy stanowi dobrą bazę dla podejmowania intencjonalnych oddziaływań wsparcia. Do głównych zasobów ludzkich należą specjaliści zatrudnieni w instytucjach oraz jednostkach zajmujących się problematyką przemocy. Zasoby instytucjonalne na terenie gminy Turośl to przede wszystkim:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Komenda Powiatowa Policji,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Zakład Opieki Zdrowotnej,
- Organizacje pozarządowe,
- Sąd
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Kolnie,
- Szkoły podstawowe i gimnazjum, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji.

Na terenie gminy funkcjonują również Zespół Interdyscyplinarny.

W ocenie mieszkańców gminy Turośl występowanie w gminie przestępczości i przemocy w rodzinie nie stanowi problemu dużej wagi. W roku 2015 było 12 interwencji policji. Działania Powiatowej Policji koncentrują się również na zapobieganiu przestępczości.

W roku 2015 na terenie gminy Turośl odnotowano 272 wykroczenia i 36 przestępstw.

Pożądane policyjne treści przekazywane są poszczególnym adresatom w ramach realizowanych programów prewencyjnych. Programy edukacyjne kierowane przede wszystkim były do młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Spotkania z młodzieżą i rodzicami były prowadzone w ramach programów:

- Bezpieczna droga do szkoły,
- Bezpieczny przedszkolak,
- Bezpieczne ferie,
- Bezpieczne wakacje,
- Nie ufaj bezgranicznie,
- Stop bezmyślności,

- Akademia Seniora,

Realizowane były programy dotyczące osób samotnych i bezdomnych, niezaradnych życiowo, programy skierowane do funkcjonariuszy i pracowników Policji oraz do jednostek samorządowych i organizacji zajmujących się profilaktyką uzależnień.

WNIOSKI I PROGNOZY OBSZARU BEZPIECZEŃSTWA :

- Gmina jest średnio bezpieczna, szczególnie dotyczy to wykroczeń drogowych.
- Wzrasta liczba rodzin doświadczających przemocy, należy więc wzmocnić i kontynuować działania Zespołu Interdyscyplinarnego, bo jego działalność przyczynia się do wykrywalności problemów i pomocy rodzinom.
- Należy utrzymać sprawność funkcjonowania straży pożarnej. Kontynuować doposażenie bazy logistycznej i zasobów sprzętowych niezbędnych do realizacji zadań.
- Realizować działania na rzecz poprawy świadomości społecznej w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

Realizacja powyższych zamierzeń powinna przynieść wymierne skutki w postaci dalszego podniesienia stanu bezpieczeństwa stanu i porządku publicznego na terenie gminy Turośl.

WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

System pomocy społecznej, jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Turośli. W 2015 r. w Ośrodku zatrudnionych było 11 osób, w tym 2 pracowników socjalnych.

Statutowym celem działania ośrodka jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację.

Do innych obowiązków Ośrodka należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;

- aktywizowanie środowiska lokalnego.

W celu efektywności działań pomocowych Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje na co dzień z Sądem Rejonowym w Łomży , Prokuraturą Rejonową w Kolnie, kuratorami zawodowymi i społecznymi, komornikami sądowymi z terenu całego kraju, ze szpitalami z terenu całego kraju oraz oddziałem psychiatrycznym Szpitala Ogólnego w Kolnie, Domami Pomocy Społecznej województwa podlaskiego i województw ościennych, Powiatowym Urzędem Pracy w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Kolnie, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Turośli, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kolnie, parafiami Rzymsko-Katolickimi w Turośli, w Lemanie, w Zabieliu, dzielnicowymi i Komendantem Powiatowej Policji w Kolnie, Gimnazjum oraz Szkołami podstawowymi z terenu gminy (ich pedagogami), z przedstawicielami stowarzyszeń ochotniczych straży pożarnych, z lekarzami rodzinnymi i pielęgniarkami, a także z radnymi, sołtysami z terenu gminy oraz organizacjami pozarządowymi.

Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia.

W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różni i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia.

Środki pochodzące na pomoc społeczną to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki gminne.

W 2015r. wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej zamknęły się kwotą 3789889,80 zł.

w tym:

1. na zadania własne - 355057,21 zł.
2. na zadania zlecone - 2205216,59 zł.
3. na zadania własne dotowane z budżetu państwa – 1142405,04 zł.

w tym:

- a) dofinansowanie programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” – 77200,00 zł.
  - b) dofinansowanie do wypłaty zasiłków okresowych i stałych - 1053721,49
  - c) składka na ubezpieczenie zdrowotne za podopiecznych- 11483,55
  - d) dofinansowanie zadań własnych OPS –utrzymanie OPS-71817,00
4. na realizację rządowego programu Karta Dużej Rodziny – 393,96 zł.

5. na realizację programu Asystent Rodziny i Koordynator Rodzinnej Pieczy Zastępczej – 15000,00 zł.

Pomoc społeczną udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu które określa w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Dane te obrazują poniższe tabele:

Tabela 10 Powody przyznawania pomocy

Przyczyny udzielania pomocy	ROK 2011		ROK 2013		Rok 2015	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	192	864	180	777	194	798
Potrzeba ochrony macierzyństwa	13	90	9	68	7	41
W tym: Wielodzietność	11	82	8	62	5	31
Bezrobocie	135	424	149	435	152	426
Niepełnosprawność	41	78	37	63	30	52
Długotrwała lub ciężka choroba	55	183	66	224	72	185
Bezradność w sprawach opieku-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	23	114	29	146	23	104
W tym: Rodziny niepełne	8	21	11	29	8	19
Rodziny wielodzietne	13	84	18	117	15	85
Przemoc w rodzinie	1	2	1	4	2	9
Alkoholizm	6	15	6	13	6	9
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3	5	5	6	11
Zdarzenie losowe	6	15	6	16	5	14

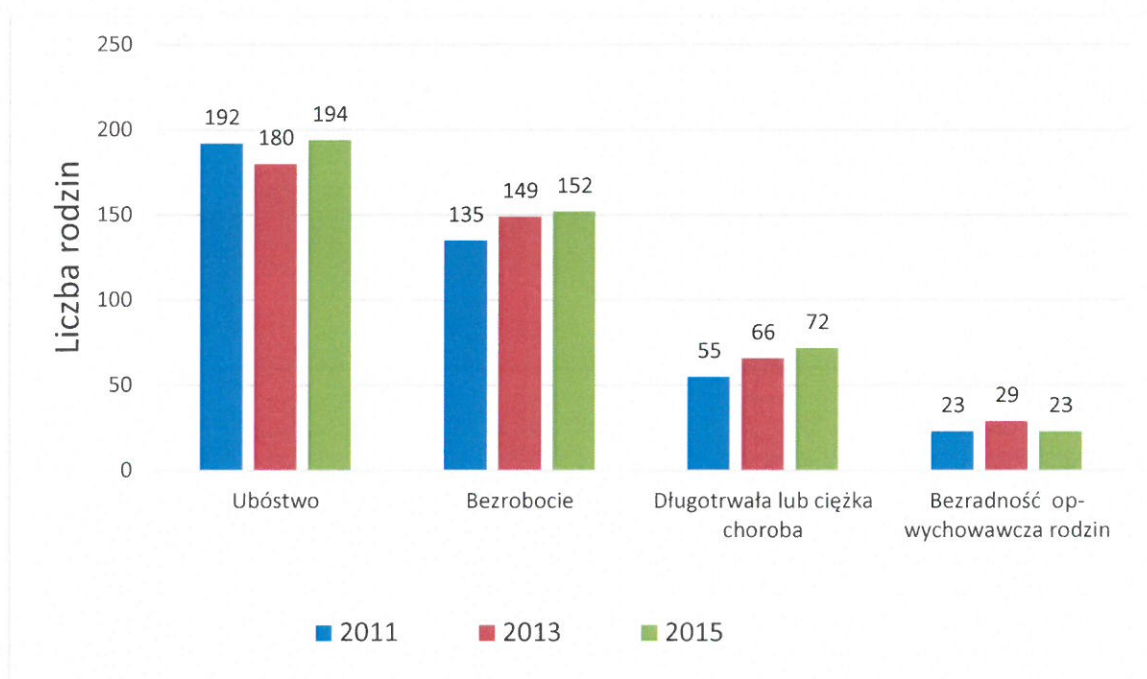
Dane: GOPS Turośl

Dane wykazują, że zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej przybiera tendencje rosnącą co świadczy o ubożeniu mieszkańców tut. gminy.

W roku 2011 z pomocy społecznej korzystało 370 rodzin, a już w 2015 roku 395 rodzin czyli o około 7% więcej.

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc jest ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Wykres Nr 1. Najważniejsze powody przyznawania pomocy w gminie

Przedstawiony wykres obrazuje z jakich głównych powodów udzielana jest pomoc przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Nadal na wysokim poziomie utrzymuje się liczba świadczeń przyznawanych z powodu ubóstwa, bezrobocia, długotrwałej choroby/niepełnosprawności oraz bezradności opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach. Dane te jednoznacznie wykazują z jakimi problemami borykają się mieszkańcy gminy.

Grupy te stanowią podstawowych odbiorców planowanych działań w kolejnym okresie strategicznym opracowywanego dokumentu. Zadania OPS – praca socjalna, projekty celowe oraz działania specjalistyczne (asystent rodziny) będą kierowane więc do tychże rodzin i osób.

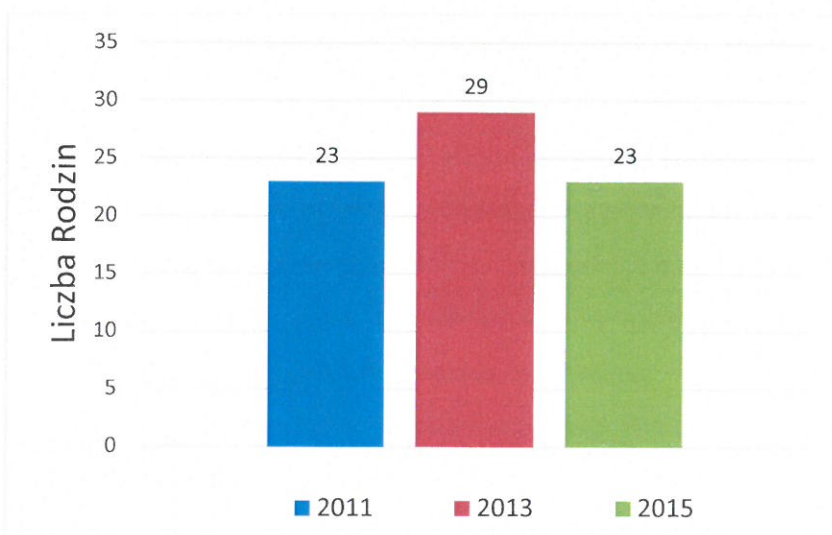
Działania asystenta rodziny mogą tylko i wyłącznie być kierowane do rodzin mających trudności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, ponieważ ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku przewiduje jednego asystenta na 15 rodzin.

Gmina realizuje Program Wspierania Rodziny na lat 2017 – 2019, którego celem jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Planowane w nim działania służą przywróceniu rodzinom zdolności do wypełniania ich podstawowych funkcji, będzie to prowadzone poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Zadania realizowane w ramach Programu koncentrują się nie tylko na dziecku, lecz na jego całej rodzinie, również w sytuacjach gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną.

Ponadto obowiązujący system pomocy społecznej oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie w dnia 01.01.2012 r. nałożyły na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci oraz zadania specjalistyczne takie jak poradnictwo rodzinne, zapewnienie opieki i wychowania dzieci poza rodziną oraz finansowanie pieczy zastępczej. Pomoc świadczona rodzinom przez OPS w Turośli pozwala w większości przypadków na utrzymanie dzieci w środowiskach domowych.

W związku z wzrastającą liczbą rodzin potrzebujących wsparcia w tym zakresie działania ośrodka powinny znaleźć dodatkowe specjalistyczne doradztwo- psychologów, asystentów rodzinnych, czy grupy wsparcia/edukacji dla tychże rodzin. Niezbędne jest zaplanowanie działań w tym zakresie w najbliższym czasie.

Wykres Nr2. Liczba rodzin z trudnościami wymagających wsparcia

Dane: GOPS Turośl

Gmina wypłaca swoim podopiecznym świadczenia rodzinne, przyznawane na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 114 z późn.) W 2015 roku ze świadczeń rodzinnych skorzystało około 531 rodzin. Przyznano: 36 dodatków z tytułu urodzenia dziecka, 11 dodatków z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu

wychowawczego, 18 dodatków z tytułu samotnego wychowywania dziecka, 23 dodatki z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia i powyżej, 369 dodatków z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, 155 dodatków na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła, 50 dodatków na pokrycie wydatków związanych z zamieszkiwaniem w miejscowości w której znajduje się szkoła, 140 dodatków z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, 81 zasiłków pielęgnacyjnych, 11 świadczeń pielęgnacyjnych, 3 specjalne zasiłki opiekuńcze, 1 zasiłek dla opiekuna.

Za 2 osoby korzystające ze świadczenia pielęgnacyjnego i 3 osoby ze specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz za 1 osobę z zasiłku dla opiekuna opłacano składkę na ubezpieczenie zdrowotne, natomiast za 6 osób korzystających ze świadczeń pielęgnacyjnych, 3 osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy i 1 osobę pobierającą zasiłek dla opiekuna opłacano składkę na ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

Z zakresu świadczeń rodzinnych wypłacono również jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia dziecka to jest w:

2011 roku 66 osobom,

2013 roku 46 osobom,

2015 roku 48 osobom,

Liczba osób korzystających ze świadczeń rodzinnych zmniejsza się. W 2011 roku ze świadczeń rodzinnych korzystało 609 rodzin, w 2013 roku 553 rodziny, a 2015 roku tylko 531 rodzin. Główną przyczyną jest migracja ludności w celach zarobkowych. Około 27 % zmniejszyła się również liczba urodzeń dzieci.

Gmina również realizuje zadania nałożone ustawą o pomocy osobom uprawnionych do alimentów. W roku 2015 z pomocy tej skorzystało 13 rodzin. Natomiast liczba dłużników na terenie gminy to 22 osoby : w tym 11 osób przebywa na terenie tej gminy , a 11 poza jej granicami.

W ramach pomocy rodzinom w ich prawidłowym funkcjonowaniu prowadzona jest pomoc w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” Każde dziecko w oddziale przedszkolnym lub szkole ma możliwość otrzymania gorącego posiłku. Program cieszy się dużą popularnością , propaguje zdrowe nawyki żywieniowe jak również stanowi znaczącą pomoc dla rodziny. W 2015 roku z bezpłatnego obiadu w szkole skorzystało 369 uczniów .

Gmina nie posiada własnej infrastruktury pomocowej w postaci domów pomocy społecznej, noclegowni, mieszkań chronionych oraz innych placówek wsparcia. Zadania pomocy realizuje w oparciu o zasoby gmin ościennych, wykazując się przy tym oszczędnością i racjonalnością w stosunku do potrzeb. W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różni i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia.

Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy są świadczenia finansowe pomocy społecznej- zasiłki okresowe i celowe. Drugą w kolejności były na przestrzeni lat świadczenia niepieniężne – usługi opiekuńcze, dożywianie, a najmniej rodzin skorzystało jedynie z poradnictwa, wsparcia w kryzysie rodzinnym.

WNIOSKI I PROGNOZA OBSZARU POMOCY SPOŁECZNEJ:

- Pomoc społeczna w gminie Turośl była podczas ostatnich pięciu lat adresowana w pierwszej kolejności do osób w wieku produkcyjnym. Znaczną część grupy odbiorców pomocy społecznej stanowiła młodzież oraz dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym, którym dofinansowano obiady w szkołach i oddziałach przedszkolach.
- 687 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2015.
- **Główną przyczyną korzystania z pomocy instytucji przez rodziny jest ubóstwo, bezrobocie, i niepełnosprawność, długotrwała choroba** Do tych grup powinny być kierowane projekty i programy celowe.
- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny, dodatkowe specjalistyczne doradztwo.
- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Prognozuje się, że liczba osób potrzebujących wsparcia będzie wzrastać .
- Należy prowadzić własne rozpoznanie i monitorowanie sytuacji osób zależnych niesamodzielnych ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność w gminie.

- ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W gminie Turośl opracowywany jest Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami w rozumieniu przepisów ustawy o działalności pożytku

publicznego i o wolontariacie na rok 2017. Projekt Rocznej współpracy przewiduje realizację następujących celów szczegółowych:

- Umocnienie lokalnych działań, stworzenie warunków dla powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej.
- Zwiększenie wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej w gminie Turośl,
- Zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje,
- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- otwarcie na innowacyjność, poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym indywidualnego wystąpienia z ofertą realizacji projektów konkretnych zadań publicznych, które obecnie prowadzone są przez samorząd.

Przedmiotem współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi jest realizacja zadań publicznych wymienionych w art. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016r. Nr 239z późn.zm.) Przyjęto, że zadania priorytetowe w 2017 r. będą dotyczyły:

- kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym w szczególności w zakresie organizacji imprez kulturalnych o charakterze gminnym mających istotne znaczenie dla kultury gminy (np. promocja gminy),
- pomocy społecznej, w tym w szczególności pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywaniu szans tych rodzin i osób, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym,
- ochrony zdrowia , w tym szczególności działania w zakresie ochrony zdrowia, wdrażanie programów prozdrowotnych, wspieranie aktywności osób starszych, chorych, emerytów, rencistów ,niepełnosprawnych w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym.
- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu poprzez organizowanie imprez sportowych, realizacji projektów promujących zdrowy styl życia , stworzenie dla dzieci i młodzieży oferty spędzania wolnego czasu, organizację wypoczynku letniego i zimowego,
- ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego, a w szczególności edukacja ekologiczna w zakresie gospodarki odpadami , kształtowanie świadomości i postaw proekologicznych.

II CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Opracowania wizji, celów i kierunków działania, ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów społecznych Gminy Turośl dokonano w oparciu o:

- wnioski i prognozy z diagnozy poszczególnych obszarów gminy,
- wnioski z opracowania danych statystycznych,
- dane wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy na lata 2015-2025, gdyż Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powinna być z nią spójna i uzupełniać cele obszaru społecznego

W wyniku tych analiz zidentyfikowano następujące obszary społeczne gminy Turośl:

1. **Wzmacnianie pozycji gospodarczej gminy Turośl** – co w przyszłości może mieć wpływ na zmniejszenie bezrobocia, w tym długoterminowego, spadek migracji i wzrost stabilności rodzin, co spowoduje wzrost liczby mieszkańców, podniesienie warunków i jakości życia oraz pracy mieszkańców, a także skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych.
2. **Rozwój usług na rzecz rodzin z trudnościami, osób starszych, chorych i niepełnosprawnych** – w odpowiedzi na zdiagnozowaną sytuację społeczną dot. potrzeb tych grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, wzrostem specjalistycznej kadry pomocowej, koniecznością rozwoju i modernizacji miejsc świadczących usługi na rzecz społeczności wiejskiej- świetlic, miejsc spotkań, remiz, bibliotek, ośrodków rehabilitacyjnych i spędzania czasu wolnego.
3. **Aktywizacja mieszkańców** – konieczność integracji i ściślejszej współpracy władz samorządowych z mieszkańcami, wspieranie aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców obejmować powinno edukację obywatelską, promocję różnych form i sposobów zaangażowania obywatelskiego, w tym rozwój wolontariatu.

1. WIZJA STRATEGICZNA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości Gminy Turośl w perspektywie kilku najbliższych lat. Określa stan docelowy, do którego dążyć będą wszyscy zaangażowani partnerzy, tj. władze samorządowe gminy, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz mieszkańcy, wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się

w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza cała wspólnota obszaru gminy. Wskazuje ona zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Wizja została wypracowana z mieszkańcami podczas opracowania Strategii Rozwoju Gminy.

WIZJA

Dzięki współpracy i zaangażowaniu władz lokalnych, partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców Gmina Turośl jest miejscem, które wyróżnia atrakcyjny standard życia i dostęp do usług publicznych wysokiej jakości

Gmina Turośl w pełni korzysta ze swojego położenia, walorów środowiskowych i kulturowych rozwijając konkurencyjne sektory gospodarki, przedsiębiorczość oraz ofertę spędzania czasu wolnego

Nawiązując do Wizji rozwoju Gminy Turośl w poniższej strategii sformułowano trzy cele strategiczne, przypisano im kierunki działania.

Cele o charakterze długofalowym (o terminie realizacji sięgającym do 2025 roku), wskazywać mają na kierunek postępowania w realizacji założonej wizji w danym zakresie tematycznym, zaś kierunki działania to kluczowe grupy zadań i projektów do realizacji – służą urzeczywistnieniu założonych celów. Aby zapewnić realności i spójność strategii większość kierunków działania wykorzystano ze Strategii Rozwoju Gminy (zaznaczone tłem o szarym kolorze) oraz uzupełniono o nowe (tło biały kolor). Uzupełnienie wynika z diagnozy i zaznaczenia obszaru społecznego w tymże dokumencie.

Ponadto, dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Turośl do 2025 roku stworzono harmonogram, w założeniu modyfikowany raz na trzy lata, który zawiera listę wskaźników i ramy finansowe.

Strategia nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do operacji realizowanych bezpośrednio przez władze samorządowe, ale dotyczy całej wspólnoty gminnej, czyli wszystkich organizacji, instytucji i podmiotów, działających na rzecz rozwoju gminy. Realizacja zapisów Strategii

odbywać się powinna poprzez budowę i rozwijanie sieci aktywnej współpracy międzysektorowej i międzyorganizacyjnej.

CEL STRATEGICZNY I

WZMACNIANIE POZYCJI GOSPODARCZEJ GMINY TUROŚL

(SPÓJNY Z CELEM STRATEGICZNYM I ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY NA LATA 2015-2025)

Kierunki działania:

1. Kształtowanie cech przedsiębiorczych wśród młodzieży.
2. Współpraca z organizacjami otoczenia biznesu w zakresie poszerzenia oferty szkoleń , informacji i doradztwa z zakresu przedsiębiorczości .
3. Umocnienie rozwoju gospodarstw rolniczych poprzez adresowany system doradztwa produkcyjnego, organizacyjnego, ekonomicznego.
4. Rozwój stref aktywności gospodarczej i turystycznej na terenie gminy.
5. Efektywne gospodarowanie przestrzenią – bieżące aktualizowanie dokumentów planistycznych, scalanie gruntów pod inwestycje, skupowanie gruntów, wymiana, uzbrajanie, itp.
6. Promocja potencjału gospodarczego gminy.
7. Wsparcie rozwoju i upowszechnianie nowoczesnych technologii teleinformatycznych i komunikacyjnych (ICT).
8. Tworzenie warunków dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy.
9. Wspieranie rozwoju branży usługowej, działającej na rzecz odwiedzających i mieszkańców gminy.
10 Tworzenie i efektywne wykorzystywanie produktów lokalnych.
11 Promocja turystyczna w oparciu o walory przyrodniczo-kulturowe gminy.
12 Wsparcie dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy.

CEL STRATEGICZNY II

ROZWÓJ USŁUG NA RZECZ RODZIN Z TRUDNOŚCIAMI, OSÓB STARSZYCH, CHORYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH

KIERUNKI DZIAŁANIA:

1. Modernizacja i rozwój bazy oświatowej, kultury, sportu i rekreacji , bezpieczeństwa.
2. Poprawa jakości i dostępności usług w zakresie edukacji przedszkolnej.
3. Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych przy szczególnym uwzględnieniu kształcenia kompetencji kluczowych (językowych, matematyczno-przyrodniczych, TIK, kreatywnych, przedsiębiorczości).
4. Wsparcie mechanizmów odkrywania, kształtowania i wspierania talentów (np. wsparcie uzdolnionej młodzieży poprzez system stypendiów i nagród).
5. Poprawa dostępności i jakości oraz efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej
6. Współpraca z powiatem kolneńskim w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego, w szczególności rozwój oferty edukacyjnej z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy.
7. Pomoc osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi.
8. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kolnie i innymi podmiotami na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu.
9. Wdrożenie mechanizmów wsparcia dla rozwoju i upowszechnienia zawodów ginących.
10. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
11. Organizowanie i wspieranie programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych .
12. Rozwój usług opiekuńczych i medycznych, w szczególności dedykowanych osobom starszym.
13. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wykorzystanie mechanizmu ekonomii społecznej.
14. Działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, w tym m.in. likwidacja barier architektonicznych, miejsc rehabilitacji i aktywności społecznej.
15. Rozwój działalności Zespołu Interdyscyplinarnego- szkolenia, prowadzenia poradnictwa itp.
16. Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, w tym wśród dzieci i młodzieży.
17. Organizowanie i wspieranie funkcjonowania różnorodnych form pomocy społecznej oraz aktywnej integracji , programów aktywności lokalnej.
18. Rozwój współpracy międzysektorowej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych .
19. Wzrost dostępności do pomocy specjalistycznej: psychologicznej, terapeutycznej, prawnej,

pedagogicznej dla dzieci, młodzieży i rodzin.
20. Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy, Realizacja Programu Wspierania Rodziny w gminie, Realizacja Programu profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

CEL STRATEGICZNY III

AKTYWIZACJA MIESZKAŃCÓW

(SPÓJNY Z CELEM STRATEGICZNYM IV ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY NA LATA 2015-2025)

KIERUNKI DZIAŁANIA:

1. Kształtowanie i promocja postaw właściwych w odniesieniu do sytuacji kryzysowych.
2. Prewencja, edukacja i profilaktyka wśród dzieci i młodzieży – bezpieczeństwo na drodze, unikanie zagrożeń, pierwsza pomoc.
3. Zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz aktywnych formach spędzania czasu wolnego.
4. Tworzenie warunków rozwoju dla organizacji, podmiotów i osób prowadzących działalność w zakresie kultury i sportu w wymiarze amatorskim i profesjonalnym.
5. Utrzymanie wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej, w szczególności poprzez wspieranie folkloru, tradycji i sztuki ludowej.
6. Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego-kulturowego, a także podejmowanie działań na rzecz poprawy poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego.
7. Promocja zdrowego, aktywnego stylu życia.
8. Współpraca z partnerskimi JST w zakresie gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gminy i w jej otoczeniu.
9. Rozwój współpracy w ramach i z Lokalną Grupą Działania „Kraina Mlekiem Płynąca” i innymi ngo na terenie gminy i powiatu .
10. Włączenie społeczności w funkcjonalne zarządzanie przestrzenią, w tym m.in. rewitalizacja obszarów gminy.
11. Promocja aktywności obywatelskiej oraz partycypacji społecznej mieszkańców.
12. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego i profesjonalizacji organizacji pozarządowych.
13. Wspieranie rozwoju i promocja wolontariatu.
14. Doskonalenie procedur informowania i konsultacji społecznych.

15. Budowanie poczucia wspólnoty, wrażliwości i współodpowiedzialności społecznej, w tym promocja dobrego sąsiedztwa.
16 Wzmacnianie patriotyzmu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej.
17. Działania z zakresu integracji międzypokoleniowej.
18 Działania ukierunkowane na integrację mieszkańców, w tym również inwestycje tworzące miejsca integracji społecznej.

Poniższy harmonogram prezentuje wybrane do realizacji w latach 2017-2020 kierunki działania, uznane przez społeczność i samorząd gminy jako najistotniejsze na najbliższe lata.

2. HARMONOGRAM REALIZACJI STRATEGII NA LATA 2017-2020

CELE STRATEGICZNE	KIERUNKI DZIAŁANIA / SPOSÓB REALIZACJI	WSKAŹNIKI	RAMY FINANSOWE
I. WZMACNIANIE POZYCJI GOSPODARCZEJ GMINY TUROŚL	3. Umocnienie rozwoju gospodarstw rolniczych poprzez adresowany system doradztwa produkcyjnego, organizacyjnego, ekonomicznego. 8. Tworzenie warunków dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy. 10. Tworzenie i efektywne wykorzystywanie produktów lokalnych. 12. Wsparcie dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy.	Liczba gospodarstw, które skorzystały doradztwa. Liczba uchwał i zarządzeń gminnych służących rozwojowi infrastruktury. Liczba promocji produktów lokalnych. Wzrost/liczba inicjatyw turystycznych i około turystycznych	Środki samorządowe: Urząd Marszałkowski Woj. Podlaskiego, Starostwa Powiatowego w Kolnie, gminy, środki zewnętrzne EFS, ERRR, Stow LGD Kraina Mlekiem Płynąca
II. ROZWÓJ USŁUG NA RZECZ RODZIN Z TRUDNOŚCIAMI, OSÓB STARSZYCH, CHORYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH H	3. Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych przy szczególnym uwzględnieniu kształcenia kompetencji kluczowych (językowych, matematyczno-przyrodniczych, TIK, kreatywnych, przedsiębiorczości). 8. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kolnie i innymi podmiotami na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu.	Nowe oferty zajęć pozalekcyjnych. Liczba zajęć pozalekcyjnych w gminie. Liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej. Liczba rodzin objętych pomocą	Środki samorządowe gminy, środki zewnętrzne EFS, ERRR, Stow LGD Kraina Mlekiem Płynąca, MRPIPS

	<p>12. Rozwój usług opiekuńczych i medycznych, w szczególności dedykowanych osobom starszym.</p> <p>13. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wykorzystanie mechanizmu ekonomii społecznej.</p> <p>14. Działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, w tym m.in. likwidacja barier architektonicznych, miejsc rehabilitacji i aktywności społecznej.</p> <p>19. Wzrost dostępności do pomocy specjalistycznej: psychologicznej, terapeutycznej, prawnej, pedagogicznej dla dzieci, młodzieży i rodzin.</p> <p>20. Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.</p> <p>Realizacja Programu Wspierania Rodziny w gminie .</p> <p>Realizacja Programu profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.</p>	<p>specjalistyczną/usługami.</p> <p>Liczba usług, programów, projektów, wydarzeń profilaktycznych, edukacyjnych skierowanych do osób chorych, starszych, niepełnosprawnych.</p> <p>Wzrost dostępności do miejsc publicznych i miejsc aktywności przez osoby niepełnosprawne i starsze.</p> <p>Liczba inicjatyw w zakresie ekonomii społecznej.</p> <p>Liczba programów, zajęć edukacyjnych skierowanych do rodziców/społeczności lokalnej.</p> <p>Ilość dzieci korzystających z dożywiania w szkołach, ilość rodzin korzystających z pomocy FEAD.</p> <p>Liczba specjalistów w gminie.</p> <p>ZGODNIE Z ZAPISAMI W PROGRAMIE</p> <p>ZGODNIE Z ZAPISAMI PROGRAMIE</p> <p>ZGODNIE Z ZAPISAMI PROGRAMIE</p>	
--	--	--	--

<p>III. AKTYWIZACJA MIESZKAŃCÓW</p>	<p>3. Prewencja, edukacja i profilaktyka wśród dzieci i młodzieży – bezpieczeństwo na drodze, unikanie zagrożeń, pierwsza pomoc.</p> <p>7.Promocja zdrowego, aktywnego stylu życia.</p> <p>9.Rozwój współpracy w ramach i z Lokalną Grupą Działania „Kraina Mlekiem Płynąca” i innymi ngo na terenie gminy i powiatu</p> <p>12 Wspieranie rozwoju instytucjonalnego i profesjonalizacji organizacji pozarządowych.</p> <p>18 Działania ukierunkowane na integrację mieszkańców, w tym również inwestycje tworzące miejsca integracji społecznej.</p>	<p>Liczba zrealizowanych wspólnie przedsięwzięć, projektów skierowanych na AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW.</p> <p>Liczba projektów realizowanych we współpracy z LGD lub innymi gminami.</p> <p>Wzrost liczby ngo i aktywności w gminie</p> <p>Nowe miejsca integracji społecznej na terenie gminy, w tym w sołectwach.</p>	<p>Środki samorządowe gminy, środki zewnętrzne EFS, ERRR, Stow. LGD Kraina Mlekiem Płynąca, MRPiPS, organizacji pozarządowych .</p>
--	--	--	---

III ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Propozycja zarządzania określa organizację, zasady i sposoby wdrażania strategii i jej monitorowania.

Wójt Gminy jest odpowiedzialny za wdrażanie strategii.

Rada Gminy - pełni bieżący nadzór nad realizacją strategii, czuwa aby przy tworzeniu budżetu uwzględniany był harmonogram strategii, uchwała zmiany w strategii, programy.

Koordinator wdrażania strategii- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

- gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
- prowadzi monitoring realizacji strategii,
- przedkłada informacje podczas sesji Rady Gminy w ramach OZPS i sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej,
- może opracować harmonogram strategii, jeżeli zaistnieje taka potrzeba.

Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Podmioty zarządzające i realizujące zadania strategiczne powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach strategicznych gminy. W przypadku aktualizacji pozostałych dokumentów strategicznych stosowne zmiany winny być uwzględniane również w niniejszej strategii.

System aktualizacji strategii zakłada wprowadzanie zmian w dokumencie strategicznym. Zmiany będą proponowane przez Koordynatora i zatwierdzane przez Radę Gminy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie poddawana przeglądowi oraz aktualizacji **minimum raz na 3 lata**. Po wprowadzeniu zmian w strategii Koordynator Zespołu zobowiązany jest dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji strategii.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania strategicznego oraz wszystkim jednostkom i instytucjom których działalność może przyczynić się do realizacji strategii.

Odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz dostosowanie wszystkich planów i programów do jej ustaleń jest Wójt Gminy.

Koordinatorem wdrażania strategii będzie OPS w Turośli. Cele i kierunki działania realizowane będą przy współpracy różnych instytucji i organizacje z terenu gminy oraz społeczności lokalnej.

Strategia nie wyczerpuje wszystkich działań, które można by uwzględnić w dokumencie. Wybrano najważniejsze i najpilniejsze. Kryterium wyboru były praktyczne możliwości kontynuowania działań już realizowanych i nastawienie na zahamowanie i przeciwdziałanie negatywnym skutkom najważniejszych problemów społecznych. Aktywizację zaniedbanych środowisk, ze wskazaniem wybranych instrumentów realizacji i niektórych partnerów społecznych (organizacje pozarządowe).

Strategia jest dokumentem otwartym i wraz z upływem czasu zmiany potrzeb i możliwości będą wymagać uaktualnienia zgodnie z potrzebami społecznymi.

Przeglądy strategiczne wraz z oceną realizacji zadań, usług zaplanowanych i ich jakości będą realizowane cyklicznie. OPS dokona analizy harmonogramu dokumentu przed formułowaniem wniosków do budżetu przez samorząd.

Przy wyborze zadań do realizacji będą brane pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego, np. nowe uregulowania prawne, społeczno-ekonomiczne czy nowe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego też przy wyborze zadań do realizacji na rok kolejny, uwzględnione zostaną nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Turośl, ale także nowe, nie ujęte w nim zadania.

Informacja z realizacji harmonogramu Strategii zostanie opracowane na podstawie zrealizowanych usług i działań społecznych wraz z określeniem wskaźników w harmonogramie i kierunków działania **na za każde 3 lata realizacji dokumentu**. Będą brane pod uwagę informacje dotyczące realizacji zamierzeń w Strategii Rozwoju Gminy na lata 2015-2025.

Monitoring jest to stała i ciągła obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat skuteczności i efektywności wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Turośl, a także jego ocenę i zmianę (tam, gdzie jest to konieczne).

Monitoring służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dochodzenia do wyznaczonych celów i zadań, a także poziomu ich osiągnięcia. Wskazane byłoby, aby koordynator zbierał informacje w celu monitorowania przebiegu realizacji zadań (wyznaczonych do realizacji w roku poprzednim). Proponowaną formą zbierania danych z monitoringu strategii będą spotkania w Urzędzie Gminy.

Na spotkania te poszczególne instytucje powinny przygotować INFORMACJĘ z realizacji wyznaczonych dla nich zadań i przekazywać je do Ośrodka Pomocy Społecznej. OPS dokonywał będzie oceny zadań realizowanych w roku poprzednim bądź realizowanych obecnie, identyfikował będzie problemy, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację zadań wyznaczonych oraz proponował niezbędne korekty i zmiany w zakresie tych zadań.

Najlepszym kryterium monitoringu i ewaluacji strategii będą zmiany w zmniejszeniu eskalacji problemu lub całkowitym jego wyeliminowaniu.

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (GUS) na poziomie Gminy, dane OZPS. Poza tym bazę tą będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji.

Ocena realizacji Strategii odbywać się będzie pod kątem:

- stopnia realizacji założeń oraz celów;
- efektywności, rzetelności i jakości realizowanych harmonogramów strategicznych.

ZAKOŃCZENIE

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania władz samorządowych w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych, a tym samym tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Zasady budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. Zasada samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasada przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasada solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasada pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasada partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasada samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasada dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

8. Zasada wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Turośl na lata 2017-2025 ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

Niniejszy dokument pełni rolę schematu integrującego działania wszystkich uczestników życia społecznego w gminie Turośl, a przede wszystkim pozwoli postrzegać gminę jako zintegrowaną społeczność lokalną. Tworzy długofalową wizję rozwiązywania problemów społecznych, a osiągnięte cele będą wpływać na promocję gminy. Wdrożenie strategii pozwoli stawić czoła szybko zmieniającej się rzeczywistości i jednocześnie unikać poważnych konsekwencji dla społeczeństw, na skutek eliminowania ryzyka i poczucie bezsilności wobec radykalnych zmian społeczno-gospodarczych.

Autorzy dokumentu pragną w tym miejscu podziękować wszystkim instytucjom i również organizacjom, grupom za dostarczane dane źródłowe i informacje niezbędne do kształtu strategii.